

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 108. ÉVFOLYAMA

1973. JÚNIUS • XXII. ÉVFOLYAM 6. SZÁM

TARTALOM

<i>Barányi László</i> : A Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaságról	241
<i>Jérome René</i> : Erdőművelési napok a Kiskunságon	245
<i>Dr. Ghimessy László</i> : Befejezetlen erdőültetések biztosításának gazdaságossága	248
<i>Borovits Ferenc</i> : Gondolatok, tapasztalatok az akác elsődleges feldolgozásáról	252
<i>Dr. Bán István, Dr. Fodor Tamás, Izrael Gábor</i> : Javaslat a muflonszarv nemzetközi pontozási rendszerének módosítására	257
<i>Szikra Dezső</i> : A termőhelyfeltárás mint az üzentervezés része	264
<i>Lacza Tamás</i> : A szódás réteg elhelyezkedésének hatása a nemesnyár csemeték növekedésére	270
<i>Banadics István</i> : A Déalföldi EFAG fatermelési lehetőségei	273
<i>Fodor Sándor</i> : Az erdeifenyő tobozt károsító rovarok elleni vegyszeres védekezési kísérlet első eredményei	279
<i>Címkép</i> : A soproni parkerdőben (<i>Péntek P. felvétele</i>)	
<i>Háttárlap</i> : Szelce-pusztai táj (<i>Szűn, Fotó ERTI, Michalovszky I.</i>)	

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Бараны Л.</i> : Лесное и деревоперерабатывающее хозяйство района Кишкуншаг	241
<i>Жером Р.</i> : Дни лесоводства в районе Кишкуншаг	245
<i>Д-р Гимеш Л.</i> : Экономичность страхования незавершенных лесоразведений	248
<i>Борович Ф.</i> : Мысли и опыт в связи с первичной переработкой древесины акации белой	252
<i>Д-р Бан И., д-р Фодор Т., Израэл Г.</i> : Предложение на изменение международной системы оценки по очкам рогов муфлона	257
<i>Сикра Д.</i> : Изучение местопроизрастаний как часть составления оргхозпланов	264
<i>Лаца Т.</i> : Влияние размещения содового слоя на рост саженцев евроамериканских гибридов тополя черного	270
<i>Банадич И.</i> : Возможности заготовки леса в лесном и деревоперерабатывающем хозяйства Южно-венгерской равнины	273
<i>Фодор Ш.</i> : Первые результаты по борьбе с насекомыми, повреждающими шишки сосны обыкновенной	279

CONTENTS

<i>Barányi, L.</i> : The State Forest Enterprise of Kiskunság	241
<i>Jerome, R.</i> : Silvicultural meeting in the Little-Cumania	245
<i>Dr. Ghimessy, L.</i> : Rentability of the insurance in the case of unfinished afforestations	248
<i>Borovits, F.</i> : Some conceptions and observations about the primary processing of acacia Robinia ..	252
<i>Dr. Bán, I.—Dr. Fodor, T.—Izrael, G.</i> : A proposal for the revision of the international system on points for moufflons	257
<i>Szikra, D.</i> : Site survey, as part of the management planning	264
<i>Lacza, T.</i> : Effect of the situation of the sodium carbonate layer to the growth of the poplar seedlings	270
<i>Banadics, I.</i> : The possibilities for wood production in the State Forest Enterprise of Déalföld	273
<i>Fodor, S.</i> : First results of the chemical protection trial against insects injuring the Scotch pine's cones ..	279

AZ ERDŐ

Az Országos Erdészeti
Egyesület kiadványa
A szerkesztő bizottság levél-
címe: 1277 Budapest Pf. 17.
távbeszélő száma: 150-624

Szerkesztő: *dr. Keresztesi Béla*

Szerkesztőségi főmunkatárs:
Jérome René

A szerkesztő bizottság tagjai:
Balázs István, Budapest;
Beck Antal, Pécs;
dr. Birck Oszkár, Budapest;
Boldizsár Antal, Miskolc;
Botos Géza, Debrecen;
Büttner Gyula, Esztergom;
Deck István, Tamási;
Erdős László, Budapest;
Fila József, Budapest;
Firbás Oszkár, Sopron;
Gáspár Hantos Géza, Budapest;
Hatler Rudolf, Kaposvár;
dr. Herpay Imre, Sopron;
Iharos Frigyes, Veszprém;
Imreh János, Budapest;
Jáhn Ferenc, Eger;
dr. Járó Zoltán, Budapest;
dr. Káldy József, Sopron;
Kiráty Pál, Budapest;
dr. Madas András, Budapest;
Mészöly Győző, Budapest;
dr. Radó Gábor, Budapest;
dr. Sali Emil, Budapest;
dr. Solymos Rezső, Budapest;
dr. Speer Norbert, Budapest;
Stádel Károly, Győr;
Tóth István, Budapest;
dr. Tóth Sándor, Budapest;
Varga Ferenc, Sopron;
Vida László, Szeged;
Vörösmarty Zoltán, Tatabánya.

Kiadja a Lapkiadó Vállalat
(Budapest VI., Lenin krt. 9—11.
Levél cím: 1906. Postafiók: 223.)
Felelős kiadó: Sala Sándor.
Kapják az Országos Erdészeti
Egyesület tagjai, előfizethető
még a Posta Központi Hírlap
Iroda (1900 Budapest V., József
nádor tér 1.) és a lapterjesztéssel
foglalkozó egyes posta-
hivatalok útján.

Példányszám: 6020

1973 — 980

Révai Nyomda, Budapest —

F. v.: Povárny Jenő

Index: 25208

Barányi
László

A KISKÚNSÁGI ERDŐ- ÉS FAFELDOLGOZÓ GAZDASÁGRÓL

ERDŐGAZDASÁGUNK a Duna—Tisza közén 64 ezer ha-on terül el, erdővel borított területe 57 000 ha. Keleten érinti a Tiszát, nyugaton a Dunát, Jánoshalma térségében találkozik az észak-bácskai löszháttal. Kunpeszér község határában a kiskunsági szikterülettel, zömmel azonban az úgynevezett homokhát-ságon terül el.

Az erdőgazdálkodás kialakulására itt a Duna—Tisza közén az a jellemző, hogy közel sem rendelkezik olyan hagyományokkal, mint az ország történelmileg erdősült területei, a Dunántúl, az Északi-Középhegység stb., ahol az erdőgazdálkodásnak évszázados hagyományai vannak. Ezen a területen az erdőgazdálkodás első nyomait csak a századforduló táján leljük meg.

Meg kell azt is mondani, hogy 1945 előtt mai összterületünknek mintegy $\frac{1}{3}$ -án folyt csupán üzemtervszerű gazdálkodás és az is magán viselte a tulajdonosok felfogását, érdekeltségét. Ezeknek az erdőterületeknek egy része községi, illetve városi tulajdonban (Szabadszállás, Izsák, Kecskemét, Kiskunhalas, Jánoshalma), más részük egyházi (Matkó, Császártöltés, Csala, Mélykút) és a királyi család tulajdonában (Kunpeszér, Kunadacs) volt. Az üzemtervezett területek között kell még említeni a Magyar Tudományos Akadémia (Szalkszentmárton, Csabony, Homok, Tázlár) erdeit is. A jelenlegi gazdálkodási terület $\frac{2}{3}$ -át viszont olyan területek tették ki, amelyek közép- és nagybirtokosoknak, kisebb részben paraszti gazdaságoknak legelőként nyilvántartott buckásai voltak, ahol a fatermesztés kizárólagosan a tűzifaszükséglet kielégítését szolgálta. Olyan területek voltak ezek, amelyek a külterjes legeltetés mellett holdanként még egy birkát sem tudtak eltartani. Ezeken a területeken erdőgazdálkodásról még csak nem is beszélhettünk. Az 1935-ös erdőtörvény alföldfásításra vonatkozó része — bár igen helyes rendelkezéseket tartalmazott —, a gyakorlatban csak a kezdeti lépések megtételét hozta, s ez elsősorban a kijelölésben nyilvánult meg. Legnagyobb eredménynek a gyakorlati fásítás terén a Debeák—Szarkási és Bugac környékén végzett erdősítéseket tartották. Később ez a jól induló munka is leállt.

AZ ALFÖLDI ERDŐGAZDÁLKODÁST mindig az erdőtelepítés, az új erdő létrehozása jellemezte s ez bizony igen kiemelkedő tevékenység, eredményes

munka volt, és ma is az. Az erdőtelepítő munka lényegében három szakaszra oszlik:

közvetlenül az első világháború előtti,
a két világháború közötti és
az 1947-től, 25 éve, napjainkig is töretlen lendülettel folyó.

Rendkívül lelkes szakembergárda végezte már kezdetben is ezt a nagy, de szép feladatot. Megemlítem *Illés Nándor, Kiss Ferenc, dr. Magyar Pál, Bakkay József, Theberi Géza* nevét, akik már körünkől eltávoztak, de ne feledkezzünk meg *dr. Babos Imréről, Csaja Domonkosról*, akik most már koruknál fogva a jól kiérdemelt nyugdíjas éveiket töltik. Valamennyien mind az elméleti, mind a gyakorlati, vagy esetleg csak a gyakorlati munka terén komoly eredményeket értek el és megbecsülendő örökséget hagytak ránk.

Az erdők és erdősítésre váró területek 1947-ben kerültek államerdészeti kezelésbe. Először erdőgondnoksági, majd erdőgazdasági szervezeti formában. Ebben az időben kezdődött meg az alföldfásítás harmadik szakasza. Az 1947—1950. évek között 300 ha első kivitelű erdősítés történt, s ez a szám a következő öt évben 5000 ha-ra emelkedett.

Valahol itt, ennél az 1955-ös évnél van a kiskunsági homoki erdőgazdálkodás fordulópontja.

FORRADALMI LÉPÉS történik az erdőművelési munkák terén. Üzemi méretekben megindul a mélyforgatás az Sz—100 erőgépekkel, s ez biztonságosabbá, sokkal eredményesebbé tette az erdősítési munkát. Már az 1956—60-as években kialakult az évi 1600—2000 ha közötti első kivitel, s ezen belül az ingadozás mind a mai napig a csemeteellátottságunk függvénye.

Ez a hatalmas munka eredményezte lényegében, hogy a negyedszázad alatt az erdősültség a megyében megduplázódott, és mivel a telepítési munkák majdnem kizárólag a homokterületeken mentek végbe, elképzelhető, hogy ezen erdők mennyire megváltoztatták a táj arculatát.

Most álljunk itt meg egy pillanatra az erdőművelési munkákkal, hogy később talán még nagyobb lendülettel foglalkozzunk vele és szenteljünk egy-két gondolatot az erdőgazdálkodás másik nagy ágazatának is, a kitermelésnek. Erről beszélnünk kell, már csak azért is, mert gazdaságunk munkáját erről az oldalról kevésbé ismerik.

Mint már említettem, faállományunk országos szinten egyáltalán nem mondható kiválónak, sőt hosszú évtizedeken át csak tűzifatermelést szolgált, sokszor csak a házi szükségletet. Iparifát a kútágas, fagyártmányt az itatóvályú képviselte. Az elmúlt erdőtelepítések eredményeként azonban az ötvenes évek közepétől a fakitermelés volumene is felfelé ívelt. Amíg 1960-ban 46 000 m³ vastagfát termeltünk, 1971-ben már 142 000 m³-t, s ezt a csúcst a jelen év 160 000 m³-ével szándékoznak megdönteni. A kitermelt vastagfatömeg 50%-a akác, 30%-a hazainyár, 10%-a nemesnyár és mintegy 10% az egyéb fajok, amin belül van a fenyő is. A kitermelt faanyagunkat a belföldi és exportpiac igényeinek megfelelően készítjük fel. Feldolgozó üzemekben évi 45 000 m³ gömbfát dolgozunk fel hagyományos fagyártmányokká, illetve fűrészipari termékekké. Mégpedig az akácból zömmel fagyártmány, a nyárból fűrészipari termékek készülnek. Fenyő anyag feldolgozása mindössze 100—200 m³.

Ezen rövid, de szükséges kitérő után, vissza kell kanyarodni az ötvenes évek végéhez, amikor az erdősítési munkák a mélyforgatás általános bevezetése után új szakaszhoz, a gépi ültetés bevezetésének szakaszához érkeztek.

A **NAGYARÁNYŰ ERDŐSÍTÉSI MUNKÁK** előtérbe helyezték a gépesítés, munkaerő-takarékosság kérdését és az ERTI útmutatása alapján, a tudomány

és a gyakorlat összefogásának szép példája eredményeként megszülettek az első ültetőgépek (ERTI—1, ERTI—2). Ezek a már kiválóan mélyforgatott területeken még hatékonyabbá, egyöntetűbbé és eredményesebbé tették az ültetést. Amíg 1959/1960-ban 2 ha-t, 1965-ben 1558 ha-t ültettünk géppel, ami az első kivitelek 68⁰/₀-a volt, ma az első kivitelek több mint 90⁰/₀-át végezzük géppel.

Tért hódított azonban a gép a fakitermelésben is és problémák kezdtek felmerülni a tuskóval kapcsolatban, mert az erdőfelújítási munkákat megnehezítette. A megoldást a K—1—A tuskókiemelő és a tuskóletoló jelentette. Az elmúlt évben 10 erőgéppel 1157 ha-on emeltünk ki géppel tuskót.

1947 és 1972 között 33 600 ha erdősítést végeztünk, amiből jelenleg 13 000 ha tisztítási korban van, 9000 ha pedig folyamatban levő erdősítés. A folyamatban levő erdősítésekben a legnagyobb gondot az ápolásoknak időben, jó minőségben történő végrehajtása okozta. Itt a kiskunsági homokon ez rendkívül fontos feladat, hiszen mintegy 9—10 ezer ha alapterület ápolását jelenti. Ápo-

A munkaeszköz megbecsülése a Kiskunsági EFAG-ban — négy év alatt 41 300 ha erdőápolásról megemlékezve

lási problémáinkat a TL—30 bolgár traktorokkal megoldottnak tekinthetjük és bevezetésük az erdőművelésben olyan forradalmi lépést jelentett, mint a gépi ültetés annak idején. Gépparkunk évi 16—18 ezer ha sorközi rotációzást végez. A szükséges erőgépekkel minden erdőszet el van látva. Erdősítési-telepítési és felújítási munkánk következtében erdeink fafajösszetételében lényeges változás következett be. Az üzemtervi adatok alapján fafajmegoszlásunk az alábbi:

kocsányostölgy	1 ⁰ / ₀
akác	43 ⁰ / ₀ (sarj)
egyéb kemény	2 ⁰ / ₀
nemesnyár	8 ⁰ / ₀
hazainyár	21 ⁰ / ₀
fenyők	24 ⁰ / ₀

Tisztítási korban így alakul:

kocsányos tölgy	1 ⁰ / ₀
akác	10 ⁰ / ₀
nemesnyár	18 ⁰ / ₀
hazainyár	6 ⁰ / ₀
fenyők	65 ⁰ / ₀

A folyamatban levő erdősítésekben ez az arány:

kocsányostölgy	1 ⁰ / ₀
akác	5 ⁰ / ₀
nemesnyár	2 ⁰ / ₀
hazainyár	7 ⁰ / ₀
fenyők	85 ⁰ / ₀

Amint ezekből az adatokból láthatjuk, igen dinamikus a fenyő fajaj előretörése. A felsorolt adatokból az is kitűnik, ha nem is egészen világosan, hogy elsősorban a felújítások során, a gyenge minőségű akácosok felváltása történt fenyőre, aminek az átlagnövedéke ezen a termőhelyen több mint kétszerese az akácénak, illetve a legrosszabb parlagok betelepítése történt fenyővel, ahol más állományalkotó fajaj számításba sem jöhetett. A mi termőhelyi adottságaink mellett tehát a fenyő nem divatfajaj, hanem egy olyan fás kultúra, ami azon homokterületeknek optimális hasznosítási formája, ahonnan a mezőgazdaság visszavonult. Ne felejtsük el, hogy az intenzív nyár a jó termőhelyet igénylő, gyorsan növő fajaj — a mi hazai fenyőink pedig a legrosszabb termőhelyek nyárfái.

Az elmondottak alapján foglaljuk össze röviden gazdasági tevékenységünket. 64 000 ha-on gazdálkodunk. Átlag aranykorona értékünk 1,8. Tevékenységünk már a kialakulástól kettős jellegű; indul egy nagy telepítési és kis fahasználati volumennel. A fahasználati tevékenységünk a lehetőségeink figyelembevételével növekvő, telepítéseink csökkenő tendenciát mutatnak. Erdőművelési volumenünk viszont nem csökken, mivel az erdőtelepítések helyett lépnek a költségesebb, mesterséges erdőfelújítások.

FAKITERMELESI VOLUMENÜNKBEN eléri átlagosan az évi 150 000 m³-t, az erdőfelújítás első kivitele az évi 1000 ha-t, a telepítés első kivitele az évi 800 ha-t, az ápolási alapterület 9000 ha, a tisztítási terület 2500 ha, a tuskózás 1100 ha, fafeldolgozásunk évi 45 000 gömbfa m³. Halmazott termelési értékünk 1972-ben 270 millió Ft, teljes termelési értékünk 1972-ben 196 millió Ft, nyereségünk 5 éves átlagban 18 millió Ft.

Dolgozóink összlétszáma: 2166 fő fizikai, 354 fő alkalmazott. Átlagkereset évi 25 200 Ft. 100,— Ft munkabérré eső teljes termelési érték 306,— Ft.

Bérfejlesztésünk az elmúlt öt évben összesen 41,6⁰/₀ volt.

Erőgépparkunk: 22 db Sz 100, 40 db TL—30, 15 db UE—50, 2 db MTZ, 4 db D4—K, 2 db HIAB, 1 db VK 16, 1 db Kg—02.

Csak a legjellemzőbb adatokat soroltam fel, hogy feladataink mellett az eszköz-ellátottságunkról is tegyek említést.

AZ ELMONDOTTAK ALAPJÁN a figyelmet fel kell hívnom egy-két momentumra. A Duna—Tisza közén — tehát az erdőgazdaság szorosan vett területén kívül is — a mi generációnk céltudatos tevékenységgel a termőhelyi adottságoknak megfelelően, nagy fenyőkultúrákat hozott létre. Nem kívántuk és a jövőben sem tesszük, hogy a lombos fafajokat az őket megillető termőhelyről kiszorítsuk, sőt, ennek az ellenkezőjét igyekszünk tenni, de rontott akácosokat és rontott nyárasokat a termőhelyi adottságok figyelmen kívül hagyása mellett nem kívánunk létrehozni. Nem is olyan sokára rendkívül magas fatömeggel kell számolnunk a fenyőfajaj esetében. Fel kell hívni erre a figyelmet azért, hogy ez a majdan kitermelésre kerülő fenyőtömeg népgazdaságunkban megfelelőképp hasznosuljon. Meg kell teremteni azt a feldolgozó bázist, amely mindnyájunkat ezen munka továbbvitelére serkent. Az alföldfásítás nagy ügve csorbát nem szenvedhet. Ezen munkával maximálisan figyelembe kell vennünk a termőhelyi adottságokat és lehet, hogy nem is olyan sokára elér-

hetjük azt, hogy a Duna—Tisza közén kb. 20⁰/₀ lesz az erdővel borított terület, mint ahogy az valamikor a történelmi időkben volt. Igaz, hogy ezek nem tölgyesek, mocsári láperdők, hanem a legrosszabb termőhelyet hasznosító lombegyes fenyvesek lesznek, amelyek az adott termőhelyen a homok-területek komplex hasznosításának szerves részévé válnak és kiegészítői a jobb termőhelyeken kialakult és kialakítandó szőlő- és gyümölcskultúráknak. Azt mondják, aki fát ültet, az bízik a jövőben. Mi sok fát ültetünk és bízunk a jelenben és a jövőben. Tudjuk, hogy az ember a fától — az erdőtől elválaszthatatlan és ha majd valamikor a fa felhasználása iránt csökkenne is az igény, erdőre akkor is szükség lesz. Szükség mindaddig, amíg ezen a földgolyón ember él.

634.0.945.27

Jérôme
René

ERDŐMŰVELÉSI NAPOK A KISKUNSÁGON

Az Egyesület Erdőművelési Szakosztálya a Kecskeméti Helyi Csoport közreműködésével két napos rendezvényen foglalkozott a homoki fenyőtermesztés helyzetével és fejlesztésének főbb kérdéseivel.

Az első napon előadássorozat világitotta meg a kérdést különböző oldalakról. *Sipos Sándor* a vendéglátó Helyi Csoport nevében üdvözölte az ország minden tájáról egybegyűlt résztvevőket, majd *dr. Solymos Rezső* szakosztályelnök nyitotta meg a szakosztályülést. Bevezetőül *dr. Danszky István* áttekintette az erdőművelésnek az utóbbi két évtized alatt elért fejlődését, majd a jövő irányelveként a technika olyan fejlesztését jelölte meg, amely összhangban van a biológiai követelményekkel és megfelelő gazdaságosságot mutat.

Az előadások során *Barányi László* ismertette a Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság munkáját, *Ipsics Lajos* pedig a jövőnek rendkívül figyelemreméltó képét vetítette a résztvevők elé. A következő 3—4 évtized erdősítési, nevelési és kitermelési feladatai szinte félelmetes mértékre nőnek és megoldásuk alaposan átgondolt technológiai és technikai fejlesztést követel. Az ezredfordulóra megtízszereződő fenyőkitermelés anyagának hasznosítása pedig már a vállalat illetékességét is meghaladó súlyos gond. *Bartucz Emil* többek között rámutatott az erdőrendezési előírások és a gyorsabban haladó gyakorlat közötti bátrányos fáziselmérésre. Túlzottnak tartotta a fenyőtípusú erdősítést és nagyobb figyelemmel kérte részesíteni a lombos fafajokat. *Ván László* immár tekintélyes gyakorlati tapasztalatok birtokában mélyreható részletességgel ismertette a Duna—Tisza köze homokján kialakult fenyőtermesztés teljes termelési rendszerét — a tobozgyűjtéstől a véghasználati állomány kialakításáig. *Vida László* jövedelmezőségi számítással bizonyította, hogy a fenyőtermesztés ezen a tájon nemcsak termőhelyi szükségszerűség, de népgazdasági érdek is. *Petri Attila* a fenyőkitermelés jövőbeni ugrásszerű növekedését részletezte és a hasznosítás gondját hangsúlyozta. *Faragó Sándor* kutatásai eredményeként rámutatott arra, hogy a feketefenyő növekedését a homokon döntően a talajvíztől való távolság határozza meg. Kimutatta, hogy a legkedvezőtlenebb adottságú termőhelyek is alkalmasak közepes fatermőképességű állományok kialakítására, de a faanyag minősége, mérete folytán csak kisebb értékű választékok termelésére alkalmasak. *Tóth József* a homoki tájon különösen fontos erdővédelmi szempontok figyelembevételére figyelmeztetett. A fenyvesek legnagyobb része már a termőhelytől magától elsődlegesen károsított, így a másodlagos károsítók tömeges fellépése a fenyő térfoglalásának arányában várható. Halaszthatatlan a Gazdaság védelmi kapacitásának kellő kiépítése, de legfontosabb a preventív védekezés: megfelelő fafajt az adott termőhelyre.